

УДК 911.3

Юлія Перегуда

ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БІДНОСТІ ТА ФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ В УКРАЇНІ

У статті розглядаються суспільно-географічні аспекти бідності та розвитку середнього класу в Україні. Розкрито сутність понять «бідність» та «середній клас». Визначено суспільно-географічні аспекти дослідження середнього класу в Україні та напрямки державної політики щодо скорочення масштабів бідності. Обґрунтовується необхідність здійснення державою заходів, спрямованих на створення відповідної нормативно-правової бази та економічних умов для подолання бідності. Становлення майбутнього потужного середнього класу необхідно пов'язувати з перспективами розвитку програм подолання бідності в Україні.

Ключові слова: середній клас, бідність, подолання бідності, абсолютна межа бідності, відносна межа бідності, суб'єктивна бідність.

Юлія Перегуда. ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ БЕДНОСТИ И ФОРМИРОВАНИЕ СРЕДНЕГО КЛАСА В УКРАИНЕ. В статье рассматриваются общественно-географические аспекты бедности и развития среднего класса в Украине. Раскрыта сущность понятий «бедность» и «средний класс». Определены общественно-географические аспекты исследования среднего класса в Украине и направлений государственной политики по сокращению масштабов бедности. Обосновывается необходимость осуществления государством мер, направленных на создание соответствующей нормативно-правовой базы и экономических условий для преодоления бедности. Становление будущего мощного среднего класса необходимо связывать с перспективами развития программ преодоления бедности в Украине.

Ключевые слова: средний класс, бедность, преодоления бедности, абсолютная граница бедности, относительная черта бедности, субъективная бедность.

Julia Pereguda. GEOGRAPHICAL FEATURES OF POVERTY AND FORMATION OF MIDDLE CLASS IN UKRAINE. The article examines the social and geographical aspects of poverty and the middle class in Ukraine. The essence of the concepts of "poverty" and "middle class." Defined social and geographical aspects of the study of the middle class in Ukraine and government policy on poverty reduction. The necessity of implementation of government measures aimed at creating an appropriate legal framework and economic environment for poverty eradication. The formation of future strong middle class, you must connect with prospects of poverty reduction programs in Ukraine.

Key words: middle class, poor, poverty, absolute poverty, relative poverty line, subjective poverty.

Актуальність проблеми. Становлення в Україні середнього класу зумовлено низкою політичних, соціальних і економічних причин. Світовий досвід вказує на те, що формування середнього класу обумовлюється стабільними процесами, пов'язаними з економічним зростанням, сприянням розвитку малого та середнього бізнесу, підвищенням рівня та якості життя населення, зменшенням розриву між доходами та багатством високозабезпеченого та малозабезпеченого населення, тобто поляризації суспільства. Однією з найгостріших соціально-економічних проблем, зумовлених трансформаційними процесами в економіці України, є низький рівень життя населення. Отже, середній клас має бути складовою економіки та головною частиною політики подолання бідності в Україні, яка повинна поєднуватися із політикою його становлення.

Аналіз досліджень та публікацій. Концепція середнього класу в сучасному розумінні має свої історичні передумови, закономірності виникнення, розвитку та дозрівання під час еволюції соціально-економічного устрою суспільства. Проблему середнього класу розглядали у своїх працях ще Аристотель, А. Сен-Сімон, К. Маркс, М. Вебер, А. Сміт та інші. У наш час зростає практичне значення вивчення регіональних аспектів походження та поширення бідності. Так, особливу увагу приділено регіональним аспектам бідності в роботах Е.М. Лібанової, Б.Г. Тукумцева, О.О. Разумова, Г.І. Чепурко, Л.М. Черенько, П.І. Шевчука, М.О. Ягодкіної тощо. Дослідження середнього класу в Україні та його ролі в подоланні бідності та економічного зростання

країни є відсутність ґрунтовних досліджень, присвячених цій проблемі. Різноманітними аспектами цього питання займаються такі науковці, як О. Александрова, В. Савчука, С. Головаха, Ю. Зайцева, В. Каспрук, А. Колодій, С. Макєв, В. Полохало, Л. Шангіна. Проблеми становлення середнього класу в Україні досліджувалися такими вченими, як Е. Лібанова, Т. Заславська, В. Геєць. Разом з тим, суспільно-географічні дослідження середнього класу й досі лишаються малочисленими. Однак дослідження суспільно-географічних аспектів формування середнього класу та подолання бідності має особливе практичне значення для удосконалення регіональної політики в Україні щодо підвищення рівня життя населення.

Виділення невирішених частин проблеми. Населення країни є неоднорідним за потребами та можливостями їх задоволення. Однією з найгостріших соціально-економічних проблем, зумовлених трансформаційними процесами в економіці України, є низький рівень життя населення. Проблема подолання бідності населення, у тому числі зайнятого, в Україні й до теперішнього часу є вкрай актуальною. Неможливість сформулювати потужний середній клас, є значною проблемою в розрізі регіонів. Це зумовлено як соціально-економічними чинниками так і фінансовими. Варто зазначити, що в Україні спостерігається значне розширення населення, а розрив між багатими та бідними стає значно великим, тому без формування середнього класу - опори суспільства, побудувати економічно-соціальну країну буде не можливо.

Тому метою даної статті є аналіз суспільно-географічних аспектів дослідження середнього класу

в Україні та напрямів державної політики щодо скорочення масштабів бідності. Головними завданнями даного дослідження є регіональний аналіз поширення бідності в Україні, визначити географічні аспекти дослідження бідності та обґрунтувати можливості для формування середнього класу, а також пошук шляхів подолання бідності та обґрунтування стратегічних напрямів для розвитку середнього класу в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Неоднорідність поширення бідності та проблем формування середнього класу залежить від впливу низки факторів, що є результатом умов розвитку певної території. Середній клас – це соціальна спільнота, яка отримує рівень доходів, що дають змогу їй жити в умовах достатку й заможності і таким чином, робить ці верстви населення потужним гарантом збереження суспільної та політичної стабільності в країні.

Можна назвати такі ознаки середнього класу:

- обсяг реальних сукупних доходів;
- наявність доходів від власності (земля, нерухоме майно, акції);
- рівень освіти, професійний рівень;
- можливість розробки і здійснення довгострокової стратегії зростання особистого добробуту [2].

Стратегія подолання бідності – це важливий крок до формування середнього класу, бо вона передбачає підвищення рівня доходів населення [2]. Бідність, як соціально-економічне явище безпосередньо пов'язана як з рівнем економічного розвитку, так з нерівністю у доступі до матеріальних та нематеріальних благ. Офіційне визначення поняття бідності в Україні звучить так: «бідність – це неможливість унаслідок нестачі коштів підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству в конкретний період часу» [15]. Середній клас – як і бідність – наявний у кожному сучасному суспільстві, але різниця полягає в ступенях його однорідності, стабільності, масштабах та ролі в суспільстві. [3, с. 47].

Суспільно-географічне дослідження бідності має спиратися на національні підходи щодо її вимірювання, що є окремою методологічною проблемою. В Україні, як і в міжнародній практиці, усі підходи до кількісної оцінки бідності ґрунтуються на трьох основних концепціях, до яких належать:

- *абсолютна*, згідно якої до бідних належать особи, що мають менше, ніж об'єктивно встановлений абсолютний мінімум ресурсів, необхідних для задоволення основних соціально-культурних потреб на мінімальному рівні [11, с. 23];
- *відносна*, за якою людина або сім'я вважається бідною в тому випадку, якщо кошти, які вони мають, не дозволяють їм вести спосіб життя, притаманний суспільству, у якому вони живуть [9];
- *суб'єктивна*, згідно якої до категорії бідних належать особи, які відчувають, що не мають достатніх доходів або наявних ресурсів, щоб жити, за їх думкою, на достатньому рівні життя, власного для певного суспільства [11, с. 25].

Сьогодні, незважаючи на незначне підвищення показників рівня життя і загальне поліпшення ситуації з бідністю, зберігається залежність між рівнем матеріального добробуту родини та її соціально-демографічними (чисельність осіб у домогосподарстві, приналежність до вікової групи згідно з трудовим законодавством, навантаження осіб працездатного віку утриманнями, місцевість проживання) та соціально-економічними (статус, освіта, рівень доходу, економічна активність) характеристиками [8].

Майже в усіх розвинутих країнах питома вага середнього класу становить 60% суспільно активних громадян. В Україні при визначенні соціального прошарку, на який слід спиратись у зміцненні демократії та ринкових відносин, то маємо шукати його не тільки серед приватних власників, а й серед тих, хто має відповідний рівень життя, причому забезпечує його власною працею, набутою освітою, знаннями [3,с.49]. Виходячи зі статистики, їх в Україні дуже мало, і як клас вони існувати не можуть, тому що ще не сформовано достатніх умов для розвитку численного середнього класу через політичні і соціальні перетворення, які відбуваються [4]. Говорячи про можливість ідентифікації середнього класу за доходом і споживчими стандартами, слід розпочати із загальноекономічної ситуації в Україні. Особливість полягає в тому, що за невисокого ВВП та невисоких доходів на душу населення відбувається величезна поляризація доходів населення. Масштаб вітчизняної тіньової економіки – 30–60% [8]. Проблема майнового розшарування населення набуває соціальної гостроти у зв'язку з проблемою бідності частини населення України.

Отже, за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України, розподілу домогосподарств за рівнем середньодушових сукупних та грошових витрат, можна отримати наступні результати. Так, питома вага домогосподарств із середньодушовими сукупними витратами у 2013 році складала 17,4% від загального числа домогосподарств. Це може бути частково пояснено використанням продукції, отриманої з особистого підсобного господарства. Однак достатньо висока питома вага домогосподарств із середньодушовими грошовими витратами (11,6%) свідчить про те, що в Україні на поточний момент нараховується достатньо велика кількість домогосподарств з рівнем витрат, вищим від рівня прожиткового мінімуму. [5, 14].

Упродовж останніх років в Україні були розроблені та впроваджені певні заходи щодо подолання та попередження бідності населення [11]. Варто зазначити, що в регіональному розрізі у 2013 році в Україні найвищий рівень бідності за відносним критерієм мають Рівненська та Тернопільська області – рівень бідності відповідно становить 46,1 % та 43,3%, що в 1,7 – 1,8 рази вище за середнє по країні значення. Надвисокий рівень бідності також зафіксований у Житомирській (38,7%), Сумській (36,0%) та Волинській (35,3%) областях. Суттєво вищий за середньоукраїнський рівень бідності спостерігається в Одеській (33,2%) та Кіровоградській (32,2%) областях. Особливої уваги, заслуговує м. Київ, у якому рівень бідності традиційно залишається найнижчим

серед усіх регіонів, де значення показника відносної бідності становило 6,4%, що майже у 4 рази нижче за середнє по країні. Відносно низькі значення рівня бідності характерні для Черкаської (15,6%), Запорізької (15,6%), Харківської (17,3%), Чернігівської (17,9%), Миколаївської (18,6%) та Чернівецької (19,1%) областей. Рівень бідності в 2011-2013 рр. по регіонах України представлений у таблиці 1 [5].

З урахуванням глибини бідності, визначеної за

відносним критерієм, до регіонів з критичною ситуацією потрапляють Рівненська, Тернопільська, Житомирська, Кіровоградська та Сумська області. До найблагополучніших регіонів можна віднести м. Київ, Харківську, Миколаївську та Чернівецьку області [5]. Таким чином, географія бідності сьогодні не має чітко окреслених рис, оскільки до полярних за показниками бідності груп регіонів потрапляють області з різних географічних зон.

Таблиця 1

Рівень бідності в 2011- 2013 рр. за регіонами України, %
(за даними Державної служби статистики України [5])

Регіони	За відносним критерієм			За абсолютним критерієм (за витратами)		
	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
АР Крим	25,0	26,7	25,5	16,6	22,5	22,9
Вінницька	22,4	20,7	24,7	13,9	18,2	23,5
Волинська	32,3	37,3	35,3	14,3	29,3	30,6
Дніпропетровська	28,8	26,7	27,4	20,9	22,8	23,5
Донецька	21,9	21,0	25,3	13,3	18,2	21,9
Житомирська	37,5	31,6	38,7	29,0	26,8	33,8
Закарпатська	31,5	26,4	21,6	24,5	21,0	19,2
Запорізька	15,6	15,1	15,6	8,7	12,1	13,6
Івано-Франківська	25,8	31,1	26,4	10,3	24,6	21,1
Київська (без м. Києва)	22,6	23,9	23,5	9,6	18,2	16,8
Кіровоградська	37,8	44,6	32,2	27,5	38,3	27,2
Луганська	29,2	21,6	25,9	17,6	18,3	20,1
Львівська	33,1	30,5	29,8	24,6	25,9	24,5
Миколаївська	19,1	17,1	18,6	11,0	14,7	16,9
Одеська	26,7	35,0	33,2	20,7	27,7	30,2
Полтавська	19,5	32,0	23,8	10,9	28,8	20,7
Рівненська	39,2	45,6	46,1	24,0	35,6	40,5
Сумська	22,5	37,1	36,0	17,5	30,8	32,8
Тернопільська	35,0	44,0	43,3	27,9	37,3	36,5
Харківська	15,5	18,1	17,3	7,9	11,7	13,4
Херсонська	23,8	26,3	30,3	16,2	20,9	27,6
Хмельницька	36,0	31,8	30,2	27,1	28,9	24,5
Черкаська	14,3	20,8	15,6	11,7	20,0	13,0
Чернівецька	24,8	35,9	19,1	16,9	32,7	18,6
Чернігівська	23,6	21,7	17,9	17,6	18,5	16,0
м. Київ	6,4	9,1	6,4	4,2	7,6	4,9
Україна	24,5	26,1	25,4	16,2	21,7	21,7

Важливою характеристикою ступеня соціальної нерівності регіонів України є регіональна диференціація рівнів бідності. Хоча бідність визначається за різними критеріями і досліджується за її різними формами, найбільш важливими показниками є відносна бідність – визначається за рівнем витрат, що не перевищує 75% середнього по країні в розрахунку на умовного дорослого, та абсолютна бідність – відповідно до законодавчо визначеного прожиткового мінімуму. Рівень бідності населення України у розрізі типів населених пунктів представлений у таблиці 2.

Результати свідчать про значну обумовленість регіонального рівня бідності часткою працівників, яким нараховано заробітну плату нижче, ніж прожитковий мінімум: варіація цього показника пояснює 96,8% регіональної варіації відносної бідності, або

97,5% варіації абсолютної бідності. Отже, характеристика бідності в регіонах України показує, що відповідно до загальноукраїнських тенденцій у більшості регіонів у 2013 році відбулося зниження рівня бідності за середньоукраїнською межею, але середній клас не може повноцінно функціонувати в регіонах, де бідність становить загрозу. Узагальнюючи всі показники, можна визначити стратегію комплексної програми подолання бідності й створення умов становлення та підтримки середнього класу як фактора соціально-економічної рівноваги в період кризового стану держави.

Тому головними напрямками державної політики щодо скорочення масштабів бідності в Україні повинні стати:

- збільшення ВВП на душу населення;
- індексація заробітної плати в разі затримки

виплат або підвищення цін;
 - виважена регіональна політика щодо викорінення регіональної бідності;
 - покращення умов для підприємницької діяльності;
 - розробка механізмів стимулювання підприємців до створення нових робочих місць;
 - стимулювання зростання легально сплачуваної заробітної плати.

Основними перешкодами на шляху до формування повноцінного середнього класу в сучасній Україні є такі:

- низькі доходи більшості населення країни і

високий ступінь економічної нерівності;

- миттєве споживання і відсутність будь-яких інвестицій, що забезпечуватимуть майбутнє (відкладене) споживання;

- відсутність дієвих механізмів стимулювання інвестицій в освіту, житло тощо;

- відсутність будь-яких механізмів стимулювання споживання товарів національного виробництва;

- відсутність стимулів для збільшення акціонерного капіталу, прозорості інформації щодо його власників, товарних та фінансових потоків.

Таблиця 2

Рівень бідності населення України в 2013 році у розрізі типу населеного пункту, %

(розраховано співробітниками Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України за даними обстежень умов життя домогосподарств)

Тип населеного пункту	Рівень бідності, %
Велике місто	17,5
Мале місто	28,9
Село	32,1
Київ	7,5
Україна	24,3

Проблему подолання бідності та сформувати середній клас необхідно вирішувати за допомогою реалізації наступних стратегічних напрямів: підвищення зайнятості населення та розвиток ринку праці, збільшення рівня доходів від трудової діяльності, удосконалення системи соціального законодавства, ефективне використання бюджетних коштів і засобів спеціальних позабюджетних фондів, реалізація програми залучення міжнародних інвестицій та грантів на соціальні перспективи та заходи, здійснення моніторингу реалізації стратегічних напрямів подолання бідності. [12, с. 25]. На поглиблення розшарування суспільства впливає також недостатня діяльність держави у сфері зменшення соціальної нерівності, відсутність ефективних реформ та визначення пріоритетів на коротко-, середньо- і довгострокову перспективу. Отже, політика подолання бідності повинна бути спрямована на створення відповідної законодавчої, нормативно-правової бази та економічних умов для формування середнього класу та викорінення масштабної бідності.

Висновки. За результатами дослідження можна зробити наступні висновки. Формування середнього класу значною мірою залежить від удосконалення структури доходів і від розвитку споживчого ринку. Становлення майбутнього потужного середнього класу необхідно пов'язувати з перспективами розвитку програм подолання бідності в Україні. Для досягнення цілей становлення в Україні потужного

середнього класу цей процес слід розглядати як важливу складову державної соціально-економічної політики. Отже, враховуючи викладене вище, можна стверджувати, що в Україні мають місце такі негативні явища, як низький рівень доходів населення, негативна диспропорція в їх структурі, висока регіональна диференціація доходів населення та заробітної плати, низький рівень оплати праці у низці галузей та регіонів країни, а також заборгованість із її виплати. На жаль, офіційна статистика доходів населення в Україні не відтворює в повній мірі реальну картину. Згладжування дисбалансу у регіональному розвитку за рахунок більш динамічного розвитку слабких регіонів, що в свою чергу стане фундаментом для викорінення бідності, зростання заробітної плати та доходів населення. Реалізація вказаних рекомендацій дозволить підвищити рівень доходів українців і усунути такі соціально-економічні проблеми як бідність, надмірна диференціація населення за доходами, розбалансованість у регіональному розвитку. Зазначені проблеми потребують подальшого наукового аналізу, а також розробки і впровадження на цій основі надійних механізмів їх реалізації. Держава повинна привести своє законодавство у відповідність до законодавства країн ЄС, задіяти економічні важелі стосовно виходу доходів із тіні, ліквідувати корупцію та здійснювати заходи для реального подолання бідності в регіонах України.

Список використаних джерел:

1. Afanasieva L. Bidnist v Ukraini: mizhнародnyi ta regionalnyi vymir / L. Afanasieva, M. Peresunko ta in. – Materialy zasidannia kruhloho stolu «Realii ta perspektyvy podolannia bidnosti v Ukraini». – K., 2010. – 35 s. [Афанасьєва Л. Бідність в Україні: міжнародний та регіональний вимір / Л. Афанасьєва, М. Пересунько та ін. – Матеріали засідання круглого столу «Реалії та перспективи подолання бідності в Україні». – К., 2010. – 35 с.]

2. Bodler I., Bugaienko Ye., Yaroshenko G. Serednii klas i riven dokhodiv // Pratsia i zarplata. – 2004. – № 16. [Бодлер І., Бугаєнко Є., Ярошенко Г. Середній клас і рівень доходів // Праця і зарплата. – 2004. – № 16].
3. Boretska N. Prioritetni napriamy strategii rozvytku serednioho klasu u suchasnykh umovakh [Tekst] / N. Boretska, O. Sozinov // Ukraina: aspekty pratsi. – 2010. – № 3. – S. 46-51. [Борецька Н. Пріоритетні напрями стратегії розвитку середнього класу у сучасних умовах [Текст] / Н. Борецька, О.Созінов // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 3. – С. 46-51].
4. Vasylychenko V., Shchetynina L. Osnovni problemy formuvannia serednioho klasu v Ukraini // Ukraina: aspekty pratsi. – 2006. – № 3. – S. 31-35. [Васильченко В., Щетиніна Л. Основні проблеми формування середнього класу в Україні // Україна: аспекти праці. – 2006. – № 3. – С. 31-35].
5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. Ofitsiyni sait. – Rezhym dostupu: <http://ukrstat.gov.ua/> [Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>].
6. Ishchuk S.I., Gaievskia N.S., Melnyk I.G. Bidnist yak sotsialno-ekonomichna kategoriia i ob'ekt doslidzhennia suspilnoi geografii / Ishchuk S.I., Gaievskia N.S., Melnyk I.G // Ekonomichna ta sotsialna geografiia: Nauk. zb. – K.: KNU, 2011. – Вур. 62. – S. 56-64. [Іщук С.І., Гаєвська Н.С., Мельник І.Г. Бідність як соціально-економічна категорія й об'єкт дослідження суспільної географії / Іщук С.І., Гаєвська Н.С., Мельник І.Г // Економічна та соціальна географія: Наук. зб. – К.: КНУ, 2011. – Вип.. 62. – С. 56-64].
7. Libanova E.M. Bidnist naseleennia Ukrainy: metodologii, metodyka ta praktyka analizu: Monografiia. – K.: KNEU, 2008. – 328 s. [Лібанова Е.М. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу: Монографія. – К.: КНЕУ, 2008. – 328 с.].
8. Libanova E. Serednii klas v Ukraini: suchasni masshtaby i problemy rozvytku // Ukraina: aspekty pratsi. – 2002. – № 8. [Лібанова Е. Середній клас в Україні: сучасні масштаби і проблеми розвитку // Україна: аспекти праці. – 2002. – № 8].
9. Novikova T.V. Bidnist v Ukraini / T.V. Novikova [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://cpr.org.ua/?pr=&id+413> [Новікова Т.В. Бідність в Україні / Т.В.Новікова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cpr.org.ua/?pr=&id+413>].
10. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilivoi sotsialnoi programy podolannia ta zapobihannia bidnosti na period do 2015 roku» vid 31 serpnia 2011 roku № 1057. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1057-2011> [Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми подолання та запобігання бідності на період до 2015 року» від 31 серпня 2011 року № 1057. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до стор.: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1057-2011>].
11. Richard Anker. Cherta bednosti v stranakh mira: novaia metodologii i сопоставимые otsenki / Richard Anker // Mezhdunarodnyi obzor truda: Tom 144, № 4 – М., 2008. [Ричард Анкер Черта бедности в странах мира: новая методология и сопоставимые оценки / Ричард Анкер // Международный обзор труда: Том 144, № 4. – М., 2008].
12. Sitnikova N.P. Realii ta shliakhy podolannia bidnosti v Ukraini // Ekonomika Ukrainy: investytsiino-innovatsiini problemy rozvytku / Kolektyvna monografiia. Za red. V.F. Besedina, A.S. Muzychenka. – K.: NDEI, 2012. – S. 123-131. [Сітнікова Н.П. Реалії та шляхи подолання бідності в Україні // Економіка України: інвестиційно-інноваційні проблеми розвитку / Колективна монографія. За ред. В.Ф. Беседіна, А.С.Музиченка. – К.: НДЕІ, 2012. – С.123-131].
13. Sotsialno-ekonomichni problemy regioniv: metodologii i praktyka / Danylyshyn B.M., Cherniuk L.G., Fashchevskiy M.I. / Za red. chl.-kor. NAN Ukrainy B.M. Danylyshyna / RVPS Ukrainy NAN Ukrainy / – Cherkasy, 2013. – 169 s. [Соціально-економічні проблеми регіонів: методологія і практика / Данилишин Б.М., Чернюк Л.Г., Фащевський М.І. / За ред. чл.-кор. НАН України Б.М. Данилишина. / РВПС України НАН України / –Черкаси, 2013. – 169 с.].
14. Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2013 rik: Vytraty i resursy domohospodarstv Ukrainy (za danymy vybirkovoho obstezhennia umov zhyttia domohospodarstv). – K.: Derzhkomstat, 2014. – 145 s. [Статистичний щорічник України за 2013 рік: Витрати і ресурси домогосподарств України (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств). – К.: Держкомстат, 2014. – 145 с.].
15. Ukaz Prezidenta Ukrainy «Pro Strategiiu podolannia bidnosti» vid 15 serpnia 2001 roku № 637/2001. – K., 2001. – 7 s. [Указ Президента України «Про Стратегію подолання бідності» від 15 серпня 2001 року № 637/2001. – К., 2001. – 7 с.].

Summary

Julia Pereguda. GEOGRAPHICAL FEATURES OF POVERTY AND FORMATION OF MIDDLE CLASS IN UKRAINE.

Analysis of social and geographic aspects of the study of the middle class in Ukraine and government policy on poverty reduction is very important at this stage of social development. Although the problem of poverty in Ukraine gained official recognition after the approval of the President of Ukraine Decree of 15 August 2001 p. № 637/2001 Poverty Reduction Strategy, but significant results could not be reached. The heterogeneity of poverty and problems of the middle class depends on a number of factors that are the result of the terms of a territory. Poverty as a socio-economic phenomenon is directly related to both the level of economic development, inequality in access to tangible

and intangible benefits. The middle class - like poverty - available in every modern society, but the difference lies in the degree of uniformity, stability, scale and role in society. The main features of the middle class are: the level of material wealth and consumption, education and professional qualification status, economic and social motivation, method and way of life, the ability to self-organize. The study on the basis of statistical information by region Ukraine indicators of relative poverty and deep poverty. Without increasing poverty strong middle class can not be formed. Therefore, the main directions of state policy to reduce poverty in Ukraine should be a certain system events, such as an increase in GDP per capita weighted happen regional policy to eradicate regional poverty and to develop mechanisms to encourage entrepreneurs to create new jobs and more.

Therefore, the problem of poverty reduction and formation of the middle class needs to be addressed by implementing strategic directions and improving regional policy. The formation of future strong middle class should associate with the prospects of poverty reduction programs in Ukraine. For the purposes of becoming a powerful middle class Ukraine this process should be seen as an important component of the state social and economic policy.

Key words: middle class, poor, poverty, absolute poverty, relative poverty line, subjective poverty.